

JANOSOV MILÁN: *DATA. ÍGY HÁLÓZNAK BE AZ ADATAID*

A könyv napjaink egyik legfontosabb tématerületére vezet el, az adatok és a hálózatok világába. Ez egy magas színvonalú tudományos ismeretterjesztő mű, melynek szerzője magabiztosan, olvasmányosan, könnyed vonalvezetéssel mutat be nehéz és összetett jelenségeket. A könyv tudományos igényességű, de stílusa, illetve szemléltető példái a széles nagyközönség számára is emészthetővé, fogyaszthatóvá teszik. Fontos, ajánlható munka érdeklődők számára, hiszen nemcsak a saját adataink menedzselése, az ehhez kapcsolódó üzleti modellek, sikertörténetek, így az *online* térben való boldogulás növelésében segít, de a tudatos adatvagyon-gazdálkodás a mesterséges intelligencia robbanásszerűen terjedő forradalmának kritikus alapja is.

A könyv logikus felépítésű, három nagy, egymásra épülő tartalmi egységre bontható. Az első szakaszban (*Online*) a digitális lábnyom működése, kiterjedtsége, felhasználása a téma. A második nagyobb tartalmi egység (*Hálózatok világa*) a hálózat kutatás, hálózati megközelítés fogalmaiba, működésébe, elemzési stratégiákba vezet be. Végül a harmadik egységben (*Hálózatban*) a hálózati lét mindennapokra gyakorolt hatását, megélését, siker- és kudarctörténeteit olvashatjuk.

Az online létünk a közösségi médiában a profilok létrehozásával, és ezek adatgyűjtésével, illetve az ezekre alapozott szolgáltatásokkal kezdődik. A szerző a profilt olyan keresztmetszetekként értelmezi, melyekkel különböző módokon rajzolhatjuk magunkat körbe. Megismerhetjük a különböző statikus és dinamikus adatok értékét és hasznát, illetve az ezekre alapozott kényelmi szolgáltatásokat, például az ajánlórendszereket és kuponkódokat. Szórakoztató módon, online regisztráció végigvitele során ismerteti meg az olvasót a különböző számrendszerekkel és azzal, hogy a szövegek, a geolokációs helyzetek mind-mind adatosíthatók és értelmezhetők. Világossá teszi az érdeklődők számára, hogy adatok nemcsak a számok lehetnek, hanem minden szöveg, kép, zene, mozgás, minden cselekvés adatosítható, és adatosítják is.

A második nagy tartalmi egységben a hálózatok az adatokból kinyerhető új tudások eszközeiként jelennek meg. Megismertet a hálózat kutatás kezdeteivel, a gráfelmélet és a hálózati térkép fogalmaival. A hálózati kapcsolatok rendszerét, az irányítható és irányíthatatlan kapcsolatokat, az erőalapú ábrázolást és más kulcsfogalmakat egy népszerű téma, a *Trónok harca* könyv és filmsorozat szereplőinek kapcsolatelemlésén keresztül mutatja be. A *Trónok harca* és a *Vaják* regények kapcsán láthatjuk, hogy egy hálózati kapcsolat lehet bináris, súlyozott, irányított

vagy irányíthatatlan, időben állandó és változó. A könnyedebb bevezetést összetettebb témák követik, a különböző biológiai, illetve okosváros-kutatások, budapesti fókusszal.

A könyv legterjedelmesebb tartalmi egysége az élet a hálózati világban, itt az öt kézfogás és a Dunbar-számok elméletével, a Gauss- és a hatványfüggvény közötti különbségekkel ismerkedünk meg, innen hajózunk át az influenzaszerek és a digitális kapcsolatok sebességének, mélységének világába. Hogyan mérhető a siker, illetve a teljesítmény a digitális hálózatok világában? Hogyan teszi sikeressé az online hálózat a különböző digitális termékeket, és hogyan tüntet el másokat? Melyek azok a hálózati hatások, melyek az elérés mennyiségét, mértékét vagy sebességét befolyásolják? Hogyan vonzza hasonló a hasonlót, és hogyan generál a nagy tömeg még nagyobb elérést, önmagát erősítve? A közösségi média vagy a médiaipar különböző példái segítségével nemcsak az online elismerésre vágyók tudását növeli, de a példák könnyen átültethetők, értelmezhetők más digitális hálózatokra is. A jó hálózat fél sikert jelent, a hálózatok és a különböző sikerek kapcsolatának elemzésekor többször visszautal Barabási Albert-László *A képlet* című könyvére. A jól megismert és működő hálózatok a terjedések vizsgálatára is kitűnően alkalmazhatók, ezt járványegészségügyi esettanulmányokkal, illetve adatokkal, e mellett pedig az álhírek terjedésével illusztrálja a szerző. Végül, de nem utolsósorban eljutunk az előrejelzések és a mesterséges intelligencia világába, ahol az eddigi szemléletre kiválóan ráültetve helyezi kontextusba ezek hitelességét, működését. A gépi tanulási modellek, tanító algoritmusok világának megismerésével közelebb viszi az olvasót a mesterséges intelligencia valódi megértéséhez és jövőendő világukban elérhető sikereinkhez.

A könyv egy letisztult, tömör, világos és szórakoztató tudományos ismeretterjesztő munka, remélhetőleg a szerző folytatja ilyen irányú és minőségű tudománykommunikációs tevékenységét.

(Janosov Milán: *Data. Így hálóznak be az adataid*. Budapest: Open Books, 2023, 248 o.)

Rab Árpád

tudományos főmunkatárs,
Nemzeti Köszolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Információs Társadalom Kutatóintézet